

דרך מצותיך

**עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ**

מצוות אהבת ישראל (א)

פרשת אחרי מות - קדושים

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו מתחילים לפרסם סדרה של שלושה שיעורים על מצוות אהבת ישראל לפרשת קדושים, מתוך ספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים חלק מביאור הרב לתורה אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

- מעלתה וייחודה של מצוות אהבת ישראל.....2
- אדם הראשון כולל כל נשמות ישראל.....4
- נשמות ישראל כלולות זו בזו כאיברי הגוף.....9
- הפירוד הוא רק מצד הגוף.....13
- קבלת אהבת ישראל לפני התפילה: שלא יהיה בעל מום 16

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

איסור שנאת ישראל ומצוות אהבת ישראל. שלא לשנוא לחבירו, שנאמר: "לא תשנא את אחיך בלבבך", לאהוב כל אדם מישראל, שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך". ידוע מאמר הלל הזקן להגר "דעלך סני לחברך לא תעביד – זהו כל התורה כולה, ואידך פירושא הוא" כו'. ובאמת אינו מובן כל כך, דהתינח במצוות

מעלתה וייחודה של מצוות אהבת ישראל

בשיעורים הקרובים נעבור לעסוק במצוות אהבת ישראל, שזו מצווה שזמנה ומקומה הם תמידיים. כפי שיסביר הצמח צדק, למעשה יש כאן שתי מצוות שונות: **איסור שנאת ישראל ומצוות אהבת ישראל**. זאת אומרת שיש מצוות לא תעשה אחת ומצוות עשה אחת. המצווה הראשונה היא **שלא לשנוא לחבירו, שנאמר: "לא תשנא את אחיך בלבבך"** (ויקרא יט, ז). בדרך כלל מצוות התורה, הן מצוות עשה והן מצוות לא תעשה, הן דברים ששייכים לגופו או לממונו של האדם, שאלו הם דברים מאוד ממשיים. למשל, המצווה שאומרת שאסור לשקר מנוסחת באופן של "לא תשקרו איש בעמיתו" (ויקרא יט, יא). זאת אומרת שיכול להיות אדם שמספר כל מיני שקרים: שהוא ראה סוס בגודל של פיל, או שהוא אומר לאשתו שהוא הלך לבית המדרש. אלו אמנם שקרים, אבל התורה מנוסחת באופן כזה שהאיסור הוא כאשר אדם משקר על מנת להוציא כסף מחברו; אם אדם סתם משקר זה אמנם בוודאי לא טוב, וכמו שכתוב: "מדבר שקר תרחק" (שמות כג, ז), אבל זה לא דבר ששייך לעניין של "לא תשקרו". שוב, הנקודה היא שרוב המצוות בתורה נוגעות לדברים מאוד ממשיים, ולכן גם כשהתורה אומרת

שאסור לשקר זה מעוגן בהקשר מסוים, ולא שסתם אסור לשקר באופן כללי.

אלא שמאידך גיסא, מה שהצמח צדק אומר כאן זה שהאיסור של "לא תשנא את אחיך בלבבך" איננו כולל דווקא שנאה שבה אדם עושה לחברו דברים רעים, אלא כאן מדובר גם על אחד שלא עושה שום דבר חוץ מאשר לשנוא את חברו בלבבו. הוא לא אומר שום דבר מעליב, שאם היה עושה כן הוא היה עובר בלאו אחר, והוא לא משמיץ אותו או מספר עליו לשון הרע – שלכל אחד מהדברים הללו יש לאו לעצמו. אלא האיסור של "לא תשנא את אחיך בלבבך" נוגע למה שאדם מרגיש בליבו.

המצווה השנייה היא **לאהוב כל אדם מישראל, שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך"** (ויקרא יט, יח). ידוע מאמר הלל הזקן להגר (שבת לא, א), שביקש מהלל ללמוד את כל התורה על רגל אחת: **"דעלך סני לחברך לא תעביד – זהו כל התורה כולה, ואידך פירושא הוא" כו'.** אם כך, זו לא סתם מצוות עשה אלא זו מצוות עשה חשובה במיוחד, ולהלן הצמח צדק יבאר את העניין הזה. ובאמת אינו מובן כל כך שהלל אומר שזו כל התורה כולה, דהתינח במצוות שבין אדם לחברו, שבנוגע אליהם אפשר להבין שהעיקר של התורה הוא **"ואהבת לרעך כמוך"**, וששאר מצוות שבין אדם לחברו שבתורה – כמו למשל 'לא תרצח' ו-'לא תגנוב' – הן ביאור של

שבין אדם לחברו אבל מצוות שבין אדם למקום מאי איכא למימר, ובפרט שבו יתברך כתיב "אם צדקת מה תיתן לו" כידוע. גם נודע מה שכתוב שנכון לומר קודם התפילה, "הריני מקבל על עצמי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך", לפי שהוא יסוד גדול בעבודת ה'.

ולהבין עניינה. הנה בטעמי מצוות פרשת קדושים כתב האריז"ל, וזה לשונו: "כי כל ישראל סוד גוף אחד של נשמת אדם הראשון, כנודע אצלנו. וכל אחד מישראל הוא אבר פרטי, ומזה הוא הערבות שאדם ערב בשביל חברו.

ואהבת לרעך כמוך", לפי שהוא יסוד גדול בעבודת ה'. יש כמות הגונה של מצוות אחרות שאדם היה יכול להכריז שהוא מקבל על עצמו בכל בוקר, ומדוע נקבע שיש לומר דווקא את מצוות "ואהבת לרעך כמוך"? יוצא מכאן שזהמצווה הזו היא באמת עניין גדול, ולא רק כדי להגיד משהו לגר.

אדם הראשון כולל כל נשמות ישראל

ולהבין עניינה. הנה בטעמי מצוות פרשת קדושים כתב האריז"ל, וזה לשונו: "כי כל ישראל סוד גוף אחד של נשמת אדם הראשון, כנודע אצלנו (בספר הגלגולים א,ב). המהות של כל נשמות ישראל זה שהן גוף אחד, שהוא נשמת אדם הראשון. יוצא, שאם כל ישראל הם גוף אחד, אז הם יוצרים קומה שלמה. הדימוי כאן הוא דווקא לגוף, מפני שלמשל אם היו אומרים שנשמות ישראל הן כמו בניין אחד – הרי שאמנם שני הקירות של הבניין מחוברים זה לזה, ויכול להיות שיש גם איזשהו חוט שמחבר ביניהם, אבל בסופו של דבר אלו שני חלקים. לעומת זאת, כאשר מדובר על הגוף, ואפילו כאשר מדובר על איברים שונים בגוף, הנקודה היא שאלו לא רק שני חלקים ששייכים לגוף אחד אלא הם

המצווה הזו. אבל מצוות שבין אדם למקום מאי איכא למימר, כיצד "ואהבת לרעך כמוך" שייכת אליהן? ובפרט שבו יתברך כתיב "אם צדקת מה תיתן לו או מה מידך יקח" (איוב לה, ז), כידוע.

רש"י במסכת שבת, על הסיפור של הלל והגר, כותב שגם לגבי הקב"ה כתוב: "רעך ורע ואביך אל תעזוב" (משלי כז, י), אבל גם על כך יש בעצם לתמוה: מה שייך לומר "ואהבת לרעך כמוך" על הקב"ה? הרי כשאני אוהב מישהו אז יש לו בכך איזושהי תועלת, אבל על הקב"ה כתוב "אם צדקת מה תיתן לו", כלומר הקב"ה לא מרוויח שום דבר מזה שאני או מישהו אחר אוהב אותו. זה שיש אנשים, בפרט בדורות האחרונים, שחושבים שאם הם עשו איזושהי מצווה אז הקב"ה מיד צריך לתת להם מדליה על כך שהם עשו לו טובה כזאת וכזאת, זה לא אומר שזה באמת משנה משהו לקב"ה. מצד הקב"ה זה לא משנה אם צדקת או אם רשעת – זה לא משנה לו. כל זה בעצם שואל את השאלה מדוע מצוות "ואהבת לרעך כמוך" היא "כל התורה כולה".

גם נודע מה שכתוב בכמה מקומות שנכון לומר קודם התפילה, וכך הוא הנוסח בסידורי חב"ד, אם כי באותיות קטנות: "הריני מקבל על עצמי מצוות עשה של

קשר הנראה לעין, אלא הוא יכול לבוא לידי ביטוי אפילו אצל אנשים שנולדו בשני מקומות שונים ושאלו פעם לא פגשו זה את זה, אבל כשהם ייפגשו הם ירגישו מיד קרבה אחד אל השני. גם יכול לקרות ששני אנשים שאין להם שום דמיון, לא בפנימיות ולא בחיצוניות, לא בהשכלה ולא בקיום המצוות, ובכל זאת יהיה להם קשר פנימי אחד עם השני. באותה מידה, יכולים להיות גם שני אחים שאינם שייכים לאותו ניצוץ נשמה, ולכן יכולים להיווצר ביניהם כל מיני מתחים.

בכל אופן, הנקודה היא שכל הנשמות שבכל הדורות הן בעצם גוף אחד, קומה אחת. ומזה הוא הערבות שאדם ערב בשביל חברו. בגלל שכל ישראל הם גוף אחד יש ביניהם ערבות. יש ערבות ישראל מצד מה שמשם רבנו עשה, ואחר כך עשו בהר גריזים והר עיבל, שאז כל ישראל קיבלו על עצמם את הערבות, אלא שאז זו הייתה קבלת ערבות במובן פורמלי וחוקי, שכל אחד ערב לשישים ריבוא האחרים. מה שאני רוצה לומר זה שהיו אנשים שטענו שאולי בדורות שלנו יש אנשים שיצאו מכלל הערבות, אבל לפי מה שהוא אומר כאן יוצא שזה לא תלוי על מה כל אחד חתם. יכול להיות שפלוני לא רוצה לדבר איתי, או שהוא רשע או שהוא פושע ישראל – אבל אם אנחנו גוף אחד אז אין כל כך מה לעשות. אם למישהו כואבת היד או שחלילה היד שלו משותקת או שהאצבע חולה – מה הוא כבר יכול לומר להן? זה אמנם מאוד חבל, אבל זו היד או האצבע שלו. הנקודה היא שההגדרה של ערבות כגוף אחד מובילה

גם פועלים זה עם זה וזה על זה, ומה שקורה אצל אחד האיברים משפיע גם על האיבר השני.

וכל אחד מישראל הוא אבר פרטי. מכיוון שיש רמ"ח איברים, ברור שלא כל אדם מישראל הוא איבר שלם. למעשה, כבר כתבו לא מעט על כך שיש אנשים שנקראים 'עיני העדה', ויש אנשים שהם מבחינת רגליים וכן הלאה, וכל אחד הוא בבחינה של חלק אחר בגוף. מכיוון שמדובר כאן על כלל נשמות ישראל, הרי שזה כולל לא רק את הנשמות של האנשים שחיים פה איתנו היום, אלא הכוונה לכל נשמות ישראל בכל הדורות, כלומר הגוף האחד שמדובר עליו כאן כולל את כל נשמות ישראל שבכל הדורות כולם. לכן, כמו שיש אנשים שהם בבחינת איברים מסוימים, כך גם יש דורות שהם בבחינת ראש ויש דורות שהם בבחינת הרגל וכן הלאה. למשל, על הדור שלנו נהוג לומר שהוא בבחינת עקבתא דמשיחא, שזה בבחינת העקב שברגל: העקב היא חלק בגוף שאין לו הרבה הרגשה והוא לא עושה הרבה דברים. אבל יש דורות שהם בבחינת ראש, עיניים או אוזניים.

כל זה קשור לכך שאומרים שיש שישים ריבוא נשמות כלליות, אלא שכל הנשמות הרבות שאנו רואים ושהיו קיימות כאן הן למעשה ניצוצות של נשמה אחת. זאת אומרת שמכל נשמה יוצאות כמה וכמה ניצוצות: עשר, עשרים או אלף נשמות. אגב, אור החיים כותב על כך שמכיוון שהניצוצות הללו יוצאים מנשמה אחת יש להם קשר אחד עם השני, וזהו איננו רק

ולכן נוהג מורי ז"ל לומר פרטי הווידויים כו', כי כל ישראל גוף אחד" עד כאן לשונו.

וביאור דבריו הוא, שאדם הראשון היה כללות כל הנשמות כולם שבישראל (לבד מאותם שיבואו אחר התחייה, עיין שם פרק ז), שהיה כולל כולם, מהם נתלים בראשו מהם בזרועו כו', ועל שם זה נקרא 'אדם', אדמה לעליון. כי הוא בחינה כללית, ונמשך מבחינת אדם דלעילא שכולל עשר ספירות בבחינת פרצוף,

אז אותו יהודי פשוט ענה לו: 'אתה חושב שכשאני אומר 'על חטא שחטאנו בכפת שוחד' אז באמת יש לי על מה להתוודות? אני סנדלר, ואף אחד לא משלם לי שוחד. לך אולי כן משלמים – אז הנה, אני מתוודה בשבילך ואתה מתוודה בשבילי'. כאן לא מדובר על סחר חליפין בעבירות, אלא על כך שמכיוון שכל ישראל הם גוף אחד, ממילא שייך שכל אחד יגיד את כל הווידויים, בין אם הוא חטא בהם ובין אם אחרים חטאו בהם, גם אם אלו חטאים שמעולם לא עלו דעתו.

אגב, כשם שהדברים הללו נוגעים לווידי כן הם גם נוגעים לאידך גיסא – למצוות. זאת אומרת שאף על פי שמישהו אומר שהוא לא רוצה לשתף את כל ישראל במצוות שלו או שהוא לא שייך אליהם, הרי שבסופו של דבר המעשים הללו שייכים מצד מסוים לכל ישראל. אמנם בנוסח חב"ד לא אומרים 'לשם ייחוד' חוץ מאחד קטן לפני 'ברוך שאמר', אבל בנוסחים אחרים יש כל מיני נוסחאות – קצרות וארוכות – שאומרים בהן "לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" וכן הלאה. חלק ממה שאומרים שם זה "בשם כל ישראל", וזה דבר מוזר: מי בדיוק מינה את אותו אחד שאומר את הדברים הללו להיות הנציג של כל ישראל? אלא הנקודה היא, שוב, שאם חלק אחד בגוף שלי עושה

לכך שכאשר כואבת איזושהי אצבע – זו האצבע שלי שכואבת, ולא האצבע של מישהו אחר; וכשמקבלים מכה בציפורן של הרגל מרגישים את זה עד הראש.

ולכן נוהג מורי ז"ל. אין הכוונה שהאר"י כותב כאן על רבו, משום שהאר"י בעצם לא כתב כמעט שום דבר, אלא זו בדרך כלל כתיבה של רבי חיים ויטאל, והוא זה שכותב על רבו האר"י שהיה נוהג לומר פרטי הווידויים כו', כלומר הוא היה אומר "על חטא שחטאנו לפניך" בזה ובזה, והוא היה מפרט את כל החטאים. לכאורה, מכיוון שהאר"י היה קדוש, מפני מה הוא התוודה את כל הווידויים הללו? והתשובה היא: כי כל ישראל גוף אחד, וממילא אי אפשר לומר 'היד שלי עשתה כך וכך, אבל הראש לא עשה דבר' – מכיוון בסופו של דבר הראש קשור לכל מה שקורה בגוף, ולכן גם כל אחד מישראל קשור לכל מה שמישהו בישראל עושה, ולכן האר"י אמר את פרטי הווידויים. עד כאן לשונו.

מסופר, אמנם על דרך ההלצה אבל יש כאן גם עניין רציני, על איזשהו רב של קהילה שפנה אל יהודי פשוט אחד מהקהילה שלו, ושאל אותו: 'אני לא מבין מפני מה אני צריך להתוודות על חטא של גילוי עריות ביום הכיפורים? זה לא דבר ששייך אליי, ובכל זאת אני צריך לומר את זה!'

כולל את כל נשמות ישראל. ועל שם זה נקרא 'אדם', שהוא מלשון אדמה לעליון. כלומר האדם לא נקרא כך משום שהוא בא מן האדם, אלא 'אדם' הוא זה שדומה לקב"ה. כי הוא בחינה כללית, כלומר הוא לא כולל רק את עצמו אלא הוא כולל את כל הנשמות כולן, ולא מפני שאלו הצאצאים שלו אלא מפני שהוא כולל את כולם מבחינה פנימית ומהותית.

רק מתוך כך שהוזכר כאן אדם הראשון: מסופר על שני האחים הקדושים, רבי זושא ורבי אלימלך, שיום אחד שאל רבי זושא את רבי אלימלך: הרי אתה היית בנשמה של אדם הראשון – אז למה נתת לו לחטוא את החטא? אז השיב לו רבי אלימלך: 'אתה יודע למה נתתי לו לחטוא? מפני שאם הוא לא היה חוטא, אז כל ימיו הוא היה יושב ותוהה מה היה קורה אילו בכל זאת הוא היה אוכל מהעץ – אז נתתי לו שיאכל, כדי שידע שזאת לא מציאה כל כך גדולה'. כלומר קורה לפעמים שמישהו מתכוון לאיזה עניין והוא חושב עליו עוד ועוד, וכשהוא מגיע אליו אז הוא מבין שלכל דבר יש את היתרונות והחסרונות שלו.

לעניינו, כל הנשמות היו קשורות שייכות אל אדם הראשון מכיוון שהוא בחינה כללית, ואדם הראשון נמשך מבחינת אדם דלעילא, אדם שלמעלה, וכמו שכתוב: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם" (יחזקאל א, כו). שכולל עשר ספירות בבחינת פרצוף. לעומת עולם התיקון, בעולם התוהו הספירות היו בבחינת נקודות, ומפני שהספירות לא היו קשורות אחת בשנייה התרחשה שבירת הכלים.

משהו, אז הוא עושה את זה בשביל הגוף כולו, וזה נכון בין לדברים טובים ובין לדברים רעים. באותו אופן, אם מישהו אחד מתרשל באיזה דבר שהוא היה רגיל לעשות, למשל הוא היה רגיל ללמוד הרבה ועכשיו הוא לומד פחות, אז לפעמים לא רואים את השינוי עליו, זה בהחלט יכול לפעול על מישהו אחר, מפני שכאמור – כל נשמות ישראל הן גוף אחד, וממילא אם קורה משהו למישהו אחד אי אפשר לומר שזה לא משפיע על מישהו אחר.

וביאור דבריו הוא, שאדם הראשון היה כללות כל הנשמות כולם שבישראל (ובהערת אגב: לבד מאותם שיבואו אחר התחייה, עיין שם פרק ז. יש חלוקה כללית בין נשמות ישנות לנשמות חדשות: נשמה ישנה היא כמו מכונית משומשת, במובן זה שהנשמה הזו כבר הייתה בעולם וכעת היא חוזרת לכאן בגלגול שני או שלישי. לזה שהנשמה היא כביכול כבר משומשת יש כל מיני השלכות, ובגלל שהדורות הולכים ומתקדמים אז יש פחות ופחות נשמות חדשות. לעומת נשמה ישנה, נשמה חדשה היא עניין גדול, ולמשל על אדמו"ר הזקן אומרים שהייתה לו נשמה חדשה. בכל אופן, ההערה כאן היא שהנשמות שמדובר עליהן כאן הן הנשמות שיורדות לעולם לפני תחיית המתים, ולכן הן הנשמות החדשות הן הנשמות הישנות הן חלק מאותו גוף אחד שכולל את כל נשמות ישראל. אבל הנשמות שיבואו לאחר תחיית המתים הן יהיו ממין אחר). אם כן, אדם הראשון הוא כללות כל נשמות ישראל, שהיה כולל כולם, מהם נתלים בראשו מהם נתלים בזרועו כו', וזה

וכדכתיב: "בני בכורי ישראל". והנה מבואר במקום אחר בעניין אדם דלעילא, שהוא בחינת שם מ"ה דתיקון, שיהיו העשר ספירות כלולים זה מזה: שחסד כלול מגבורה וגבורה מחסד וכיוצא, מה שאין כן בתוהו היו בבחינת פירוד זו תחת זו. וההתכללות הזאת הוא על ידי המשכת שם מ"ה שממצחא, שהוא בבחינת אין סוף הכולל כל ההשתלשלות ופרטי הנמצאים. "כי ממך הכל" כתיב, ולכן הוא הגורם גם כן עניין ההתכללות אחרי יציאתם אל הגילוי כל אחד ואחד בפני עצמו. וזה שכתוב בתיקוני זוהר שם מ"ה דאיהו אורח אצילות, כמו האורח שמחבר שני מקומות נבדלים, עיין שם בארוכה (בביאור מאמר הזוהר פרשת יתרו "דכל יומין מתברכין ביה" כו').

ועל דרך זה יובן גם כן בנשמות ישראל. שהם קומה שלמה ביחד דהיינו נשמת אדם הראשון שהיא כללותם. והגם שיש בה, רמ"ח איברים מיוחדים, הרי הם כלולים זה מזה. וכמו על דרך משל בגוף אחד, הגם שהוא בהתחלקות ציור איברים: ראש, ורגליים, וידיים, וציפורניים,

עולם השבירה, ואת שם ס"ג, שהוא גם כן מבטא עניין אחר.

מדוע שם מ"ה הוא השם של התיקון? שיהיו העשר ספירות כלולים זה מזה. כפי שאמרנו, בניגוד לעולם התוהו בו כל הספירות נפרדות זו מזו, הרי שבעולם התיקון הספירות לא רק מחוברות זו עם זו אלא הן כלולות את בשנייה. זאת אומרת שחסד כלול גם מגבורה, וכן גבורה כלולה גם מחסד וכיוצא בזה. מה שאין כן בתוהו, שעשר הספירות היו בבחינת פירוד, והספירות הן זו תחת זו. וכיצד יכול להיות שלמרות שהספירות אינן שייכות למהות אחת, הן בכל זאת מתכללות זו בזו? אלא שההתכללות הזאת הוא על ידי המשכת שם מ"ה שממצחא, שהוא בבחינת אין סוף הכולל כל ההשתלשלות ופרטי הנמצאים. אם כן, השם הזה שייך לבחינת אין סוף, ובחינת אין סוף כוללת את כל המציאות עם כל הפרטים שלה.

"כי ממך הכל" כתיב (דברי הימים א כט,יד), ולכן הוא הגורם גם כן עניין

אבל בעולם התיקון יש פרצוף, והעניין של הפרצוף הוא שלכל הדברים יש קשר אחד עם השני והם כולם באחדות ובמציאות אחת, והם לא נקודות בודדות. וכדכתיב: "בני בכורי ישראל" (שמות דכ,כב), שזה קשור לכך שאדם הוא מלשון 'אדמה לעליון', שהרי משום כך אפשר בכלל להגיד על ישראל 'בני בכורי'.

והנה מבואר על דרך הקבלה במקום אחר בעניין אדם דלעילא, שהוא בחינת שם מ"ה דתיקון. באופן כללי, יש ארבעה שמות של שם הוי"ה, שהם למעשה ארבעה מילויים אפשריים לשם. את האות י' מוכרחים לכתוב יו"ד, אולם את האות ה' ישנן כמה אפשרויות לכתוב: ה"א, ה"ה וכן הלאה, וכאשר עושים גימטריה של האותיות יוצא שלמשל מילוי אל"ף הוא בגימטריה 45, וזהו שם מ"ה. העניין של שם מ"ה הוא עולם התיקון, שזה העולם שאנחנו אמורים להיות בו. חוץ משם מ"ה יש למשל גם את שם ב"ן שהוא השם של

עכשיו דובר על העולמות העליונים, על המקור בעולם אצילות שהוא בבחינת דמות האדם דלעילא, אדם שעל הכסא, וכעת חוזרים לדבר על אדם דלתתא, שביחד ישראל יוצרים יחד את הקומה הכללית של כלל ישראל, שהם קומה שלמה ביחד דהיינו נשמת אדם הראשון שהיא כללותם. כאמור, נשמת אדם הראשון כוללת את כל הנשמות כולן, במובן זה שכל הנשמות הן פרטים בתוך הנשמה הזו. כאשר למשל שמים ספרים בספריה, כל ספר הוא עדיין דבר לעצמו, אבל האיברים שבגוף הם לא כך, אלא יש להם קשר מהותי זה עם זה. לכן, כאשר אומרים שיש קומה שלמה הכוונה היא שיש איזשהו צירוף מהותי. כאשר זהו צירוף שאיננו יוצר קומה שלמה זהו צירוף של שני דברים שיכולים להיות סמוכים זה לזה ואפילו להישען ולהיעזר אחד בשני, אבל הם עדיים עומדים לעצמם. לעומת זאת, העניין של הקומה השלמה הוא שנוצרת כאן דמות או אישיות אחת.

והגם שיש בה, בקומה הזו, רמ"ח איברים מיוחדים, הרי הם כלולים זה מזה. נכון שיש רמ"ח איברים מיוחדים, אלא שהם מיוחדים מצד זה שלכל אחד יש עבודה משלו או תואר משלו, אלא שעם כל זה בסופו של דבר הם כלולים זה מזה, וכך גם כל נשמות ישראל. וכמו על דרך משל בגוף אחד, הגם שהוא בהתחלקות ציור איברים: יש ראש, ויש רגליים וידיים וציפורניים, ובוודאי שיש הבדל גדול ומשמעותי בין כל האיברים הללו. הצמח צדק לא סתם מביא דווקא את הראש ואת הרגליים והציפורניים, משום שאלו שני

ההתכללות אחרי יציאתם אל הגילוי. כיוון שהשם הזה הוא המהות שכוללת את כל הכל יחד, את כל הפרטים ופרטי הפרטים של כל המציאות, אז גם אחרי שהם יוצאים אל הגילוי, כלומר כשהם לא נמצאים בבחינת מצחא שהיא בחינה שלמעלה-מעלה מהדרגה של הספירות, אפילו למעלה מעולם התוהו, היא עדיין כוללת בתוכה את הכל. זאת אומרת שמכיוון שהמהות הזו מקבל הארה עליונה מאוד, מבחינת אין סוף, היא כוללת בתוכה גם את הפרטים לאחר שיצאו לגילוי, כל אחד ואחד בפני עצמו.

וזה שכתוב בתיקוני זוהר (יז,א), שזה חלק מ'-פתח אליהו', שם מ"ה דאיהו אורח אצילות, דרך האצילות, כמו האורח שמחבר שני מקומות נבדלים. 'אורח' זו דרך, והתמצית של דרך זה שזהו דבר שמחבר שני מקומות לדבר אחד. באותו אופן, אורח האצילות מחבר את כל האצילות למשהו אחד, מפני שבאצילות אין פרטים שכביכול לא שייכים זה לזה ונבדלים זה מזה, אלא הם כולם נכללים כאחד, ועל ידי זה יש ביניהם קשר והתחברות. עיין שם בארוכה (בביאור מאמר הזוהר פרשת יתרו על השבת, "דכל יומין מתברכין ביה" כו' (ראה זוהר ח"ב סג,ב) שכל הימים מתברכים מהשבת, מפני שכל הימים קשורים לשבת ומצד מסוים הם נובעים ממנה).

נשמות ישראל כלולות זו בזו כאיברי הגוף

כעת חוזר הצמח צדק לעיקר ענייננו. ועל דרך זה יובן גם כן בנשמות ישראל. עד

מכל מקום כל אחד כלול מזולתו: שביד יש חיות מעין הרגל, על ידי הוורידים שנמשכו בו. וכן בשאר כל האיברים. וכנודע שמרפאים אבר אחד על ידי הקזה בחברו מצד ערוב הדמים, וההתכללות הזו באברי הגוף ובחיות הנפש שבהם הוא מחמת כללות החיות שכולל כולם, שהוא המאיר במח שבראש שממנו נתפרדו כל אחד לעצמו, והוא כולל כולם דרך משל ההיולי, כידוע. ולכן המוח הוא המרגיש כל כאבי הרמ"ח איברים, וכאב היד עם הרגל שווים אצלו, אדרבה לפעמים ירגיש המוח יותר מכה שבציפורן מכאב מכה שביד, כנראה בחוש.

ומעבר לכך, מכל מקום ולמרות שיש את כל החילוקים הללו, כל אחד כלול מזולתו: שביד יש חיות מעין הרגל, ואיך זה קורה? למשל על ידי הוורידים שנמשכו בו. הרי יש וורידים ועורקים שמחברים בין הראש והרגליים, ומכיוון שכל אחד מהם קשור עם השני ממילא יש להם קשר מהות זה עם זה, וכן בשאר כל האיברים.

וכנודע שמרפאים אבר אחד על ידי הקזה בחברו. היה זמן שבו הייתה רפואה מאוד נפוצה, ולמעשה גם היום משתמשים בה לעיתים, והיא שהיו מקיזים דם בשביל רפואה. לפי הרפואה הזו, לפעמים החולי הוא באבר אחד אבל ההקזה היא באבר אחר. דבר דומה שאפשר למצוא מקומות מסוימים שגם היום עושים אותו, הוא שאם למישהו כואב הראש לוקחים עלוקה שתמצוץ לו את הדם, ועל ידי זה הוא מרגיש יותר טוב. אמנם בימינו לא כל כך עושים את הדברים הללו, אבל עדיין אפשר לראות שנותנים למישהו זריקה ביד אחת, למרות שבכלל כואב לו ביד השנייה או באיזשהו מקום אחר בגוף. מדוע זה כך? מפני שזהו גוף אחד, וממילא כל חלק מקבל ויונק מחברו. מצד ערוב הדמים, שמערב את כל האיברים יחד. וזו הסיבה לכך שכאשר פועלים איזושהי

קצוות שונים של הגוף. באותו אופן גם הידיים הם כלי המעשה, ואילו הציפורניים הם דבר שאין שום בעיה להסתדר בלעדיו, ובמקומות אחרים הן נקראות 'מותרי החיות'. בציפורניים אין חיות כמו שיש בשאר חלקי הגוף, ולכן הן לא מרגישות כאב. בדומה לציפורניים גם לשערות יש תפקיד דומה וגם הן נקראות 'מותרי החיות', ולכן למשל כמו שאין בעיה לגזוז ציפורניים מפני שזה דבר שאיננו מורגש, כך גם אין בעיה לקצוץ שערות. השערות אמנם מקבלות את החיות שלהן מהמוח, ומהצד הזה יש בהן איזושהי נשמת חיים, אבל הן עדיין נחשבות לדבר טפל לחלוטין. הדברים הללו קשורים גם לכך שלאחר שאדם מסתפר או קוצץ את ציפורניו הוא צריך ליטול ידיים – לא מפני שזה מלוכלך, אלא מפני שהשערות והציפורניים אלו דברים שהם על הקצה, על הגבול של החוץ, ולכן הן קרובות אל הקליפה.

לענייננו, למרות כל ההבדלים שיש בין הראש והציפורניים, הרי שבסופו של דבר בשניהם יש איזושהי חיות – למרות שהיא באה בהם לידי ביטוי באופן שונה לחלוטין. אם למשל מישהו ינסה לתלוש ציפורן בשעה שהיא מחוברת לגוף – הוא יגלה שזה יכול להיות לא כל כך נעים.

מאמר כללי – 'בראשית' – שממנו לאחר מכן הלכו והתפרטו ונבראו כל פרטי הפרטים של הבריאה (ראה ראש השנה לב,א).

ומשום שהמוח כולל את כל האיברים, לכן המוח הוא המרגיש כל כאבי הרמ"ח איברים, וכאב היד עם הרגל שווים אצלו. אני יכול להגיד שהרגל זה אבר פחות חשוב וחכם מאשר היד, משום שביד אדם יכול לעשות מלאכת מחשבת, ואילו עם הרגל כל מה שניתן לעשות זה ללכת. ובכל זאת, כאשר הרגל כואבת – אדם לא אומר 'נו, זה רק כאב ברגל, מה זה כבר משנה' – אלא הרגל כואבת כמו שהיד כואבת. אדרבה, לפעמים ירגיש המוח יותר מכה שבציפורן מכאב מכה שביד, כנראה בחוש. מדוע? מפני שזה תלוי בגודל המכה ובאופן המכה, ובכל אופן העובדה שהמכה שקיבלתי היא בציפורן לא משפיעה על כך שזה יכאב פחות.

לשאלה היכן נמצא הכאב והאם מרגישים אותו יש גם נפקא מינה לבני אדם. מהצד הזה אומרים שהסימן לכך שמישהו באמת שייך ל-"ראשי אלפי ישראל", הוא שהוא מרגיש את כולם. אפשר למנות איזשהו אדם שיעמוד בראש, וזה לא משנה אם הוא גבאי בית הכנסת או ראש הממשלה, ויש מקרים שאין בעיה להחליף אותו באיזה חפץ שיעמוד במקומו בראש. מדוע? מפני שהשאלה היא אם הוא ראש אמיתי או רק למראית עין, ואם הוא ראש אמיתי אז הוא צריך להרגיש כל אחד ואחד, הוא צריך להרגיש את הכאב של האנשים, ואם הוא לא מרגיש כלום – אז זה סימן שהוא לא ראש אמיתי.

פעולה על הגוף במקום אחד זה פעול על הגוף כולו.

וההתכללות הזו באברי הגוף ובחיות הנפש שבהם, כלומר יש בגוף גם חיות נפש. מה הכוונה? אי אפשר להגיד שאני אחתוך את היד ולא יהיה לי אכפת מזה, משום שבצורה כזאת או אחרת זה דבר שיהיה מורגש בכל הגוף כולו, והוא מחמת כללות החיות שכולל כולם, כלומר כיוון שלכל הגוף כולו יש חיות כללית שכוללת את כל מה שיש בגוף. נפש החיים שבאדם לא מפרנסת רק מקום אחד, אלא היא מפרנסת את כל הגוף כולו ולכן כאשר כואב במקום אחד זה כואב גם במקום אחר. בכל האיברים יש התגלות של נפש החיים, גם אם יש הבדל בין איבר ואיבר: יש איברים שיש בהם התגלות מרובה של הנפש ויש כאלו שיש בהם פחות.

המבנה של העניין הזה הוא כך שהחיות הוא המאיר במח שבראש, שממנו נתפרדו כל אחד לעצמו. כלומר כוח הנפש הכללי נכנס במח שבראש ומשם הוא שופע לכל שאר חלקי הגוף, ולכן הוא כולל כולם, כלומר את כל חלקי הגוף – הן מצד הנתניה, הן מצד הקבלה, הן מצד ההרגשה וכן הלאה. דרך משל ההיולי, כידוע. העניין הזה קשור לפילוסופיה ולמדע שהיו בעבר. ההיולי הוא דבר שעוד לא קיבל צורה, זוהי המהות הכוללת עוד לפני שהיא מקבלת צורה. רק בשלב שני היא מקבלת צורה ונעשית דבר מסוים או כמה דברים. זאת אומרת שההיולי זהו דבר כללי ולא מפורט, אבל הוא עדיין כולל בתוכו את כל הפרטים שיתפרטו ממנו לאחר מכן. גם על בריאת העולם אומרים שבהתחלה היה

ועל דרך זה היה ההתכללות ברמ"ח אברי נפש אדם הראשון זה מזה, מחמת מקור חיי נפשו שהוא מבחינת חכמה עילאה דאדם העליון, בחינת אין סוף ברוך הוא ששורה ומתייחד בחוכמתו, שהוא וחוכמתו אחד. ולכן נאמר "בני בכורי", וכמו הבן שהוא טיפה ממוח האב.

אך אמנם לאחר שנתחלקה נשמת אדם הראשון לשורשים רבים. וכל אחד נחלק לענפים, ולניצוצות רבות בגופות מיוחדות – הרי זה כמשל האיברים שנפרדו זה מזה, ולא יכאב להיד מכה שברגל המופרדת ממנו, וכיוצא. אמנם, הפירוד הזה הוא רק מצד הגוף, אבל הנפש היא לא נפרדה באמת וכולם מתאימות,

צועק היו יודעים שהוא מרגיש. אבל אם הוא לא היה צועק, היו לוקחים ברזל חם יותר, ואם גם אז הוא לא היה צועק – היו מלבנים את הברזל – ובשלב הזה כבר כולם היו מגיבים, מכיוון שכל אדם שחי יש לו איזושהי תגובה לדרגת החום הזו.

מכל מקום, רבי מרדכי דוב היה איש עם הרבה סבלנות, וכשהרופא שם לו את הברזל בפעם הראשונה הוא שתק; לאחר מכן הוא שם לו ברזל יותר חם – והוא עדיין שתק; אחר כך שמו לו את הברזל הכי חם שיש – והוא עדיין שתק. אז הרופא, שהיה גוי, אמר: 'אני לא יודע אם הוא אדם, מלאך או שד, מפני שעוד לא קרה לי שמישהו לא הגיב לי לברזל הזה'.

כשהרבי שמע שהוא אמר משהו הוא שאל את האנשים סביבו מה הוא אמר, והם הסבירו לו, והוא ביקש מהם שיגידו לרופא: 'כאשר בא אליי יהודי ומספר לי את הצרות שלו, כואב לי יותר ממה שאתה ניסית לעשות לי'.

שוב, העניין כאן הוא ש-"ראשי אלפי בני ישראל" הוא אדם שמרגיש את הכאב של ישראל, כמו שהמוח של מישהו מרגיש את הכאב שיש לו בגוף, ואכן אחת ממעלות הצדיקים הגדולים היא שהם מכירים את הכאב של אחרים. יש בזה צד של רוח

בגמרא נאמר שהחסידה נקראת כך משום "שעושה חסידות עם חברותיה" (חולין סג,א), אולם היא עדיין מוגדרת כעוף טמא מפני שהיא עושה חסד רק עם חברותיה ולא עם אחרים. זאת אומרת שיש אנשים כאלו: הם מרגישים את הילדים שלהם או את השכנים שלהם, אבל לא אכפת להם מאנשים אחרים. אבל מי שהוא ראש אמיתי – מרגיש את הכאב של כולם. הרבי מריז"ן היה אומר שאם מישהו הוא צדיק, הוא צריך להרגיש כאב של כל יולדת שנמצאת בסביבתו, מפני שאם הוא באמת מ-"ראשי אלפי בני ישראל" ויש אחד מבני ישראל שכואב לו – אז גם לו אמור לכאוב.

רבי מרדכי דב מהורנוסטייפל, שהייתה עיירה קטנה שממנה אגב גם הגיעה משפחתו של הסטייפלר, היה רב גדול גם בנגלה וגם בנסתר, והוא היה איש גדול מכל מיני צדדים. בזקנותו הוא חלה, ושיערו שזהו סוג של ניוון עצבים, ובשביל לדעת בדיוק היה צריך לבדוק אותו. לקחו אותו לרופא כדי שיבדוק, ובעבר כדי לבדוק אם העצבים עובדים היו בודקים בעזרת ברזל מלובן מסביב לעמוד השדרה, מכיוון ששן יש מרכז עצבים. היו נוגעים עם הברזל באזור הזה, ואם הנבדק היה

כעת חוזר הצמח צדק לענייננו. אך אמנם לאחר שנתחלקה נשמת אדם הראשון לשורשים רבים. הרי נשמת אדם הראשון לא נשארה באדם הראשון, ויש לו כך וכך צאצאים שכל אחד מהם הוא שורש לעצמו: ראובן, שמעון, לוי, יהודה וכן הלאה. כל אחד הוא שורש לעצמו, וכל אחד נחלק לענפים, בין מיהודה ובין משמעון, ולניצוצות רבות בגופות מיוחדות – הרי זה כמשל האיברים שנפרדו זה מזה. כשהאיברים מחוברים זה לזה הם מרגישים אחד את השני, בין אם זו הרגשה קרובה ובין אם זו הרגשה יותר רחוקה, ולכן כשקורה משהו באבר אחד אז האבר השני מרגיש ומגיב לזה. ולכן לא יכאב להיד מכה שברגל המופרדת ממנו, וכיוצא בזה. כלומר אחרי שחותכים את הרגל, אז ליד כבר לא כואב. לפי זה יוצא שאנחנו בעצם כבר לא גוף אחד אלא הרבה גופים נפרדים, וממילא כל גוף הוא עצמאי ומרגיש רק את עצמו ולא את כל האחרים. מהצד הזה יוצא שבאמת אם נותנים למישהו סטירת לחי – אז רק לו יכאב, אבל לי לא יקרה כלום.

אמנם, הפירוד הזה הוא רק מצד הגוף. זה שיש פירוד בין הנפשות זה מפני שלכל נפש וכל ניצוץ של נפש יש גוף אחר, ולכן לא כל אחד מרגיש באופן מידי את הקשר עם האחר, מפני שכאמור – הוא נמצא בגוף אחר והוא חי לו את החיים שלו. אבל הנפש היא לא נפרדה באמת וכולם מתאימות, כלומר כל הנפשות קשורות זו בזו. זה שהיה פירוד שגרם לכך שנוצרו אנשים שונים ונפרדים זה מזה, זה רק מצד זה שלכל אדם יש את הגוף שלו, אבל

הקודש, אבל יש בזה גם צד של קשר נשמתי, כלומר שהצדיק מרגיש את האחר ולכן הוא גם יכול לחוש את הכאב שלו. מסופר על מישהו שבא אל הרבי עם פיתקא. הוא הגיש לרבי את הפיתקא, הרבי קרא וענה לו לפי מה שהוא שאל, ולקח אליו את הפיתקא. כאשר אותו אחד חזר לביתו, הוא מוצא בכיסו את הפיתקא שהיה אמור להביא לרבי, ומבין שמה שהוא הביא לרבי היה בכלל רשימת הכביסה שלו – ובכל זאת הרבי ענה לו על מה שהוא היה צריך! כיצד זה יכול להיות? מפני שאם יש ביניהם קשר אמיתי, אז אפשר להרגיש את הכאב ולדעת את הבעיות גם אם לא מספרים עליהם בפירוש וגם אם לא קוראים את הפתק שבו הכל כתוב.

ועל דרך זה היה ההתכללות ברמ"ח אברי נפש אדם הראשון זה מזה, מחמת מקור חיי נפשו שהוא מבחינת חכמה עילאה דאדם העליון, שהוא בחינת אין סוף ברוך הוא ששורה ומתייחד בחוכמתו, שהוא וחוכמתו אחד לעניין הזה. השורש הראשון של כל העניין הזה, גם אצל האדם הפרטי, נובע מכך שהתחלה והמקור של כל העניין הזה הם ב בחינת אדם הראשון, שהוא בחינת חכמה עילאה שיש בבחינת האין סוף. ולכן נאמר "בני בכורי", וכמו הבן שהוא טיפה ממוח האב. בסופו של דבר הבן הוא חתיכה מהאבא, ולכן זה שישראל הם "בני בכורי" של הקב"ה אומר שיש איזושהי בחינה של מהות אבינו שבשמיים שמחיה את כללות כל ישראל.

הפירוד הוא רק מצד הגוף

וכמשל היד שיש בה מוורידי הרגל והעין, וכן ברגל מן היד וכו' וכיוצא, ויש לה כאב עצום ברוחניותה מכאב העין כנזכר לעיל במשל. ולכן אמר האר"י ז"ל כל פרטי הווידויים שחטא אחד מישראל, שהרי הוא כאב אותו אבר שבו מושרשת נפש אותו הישראל, ומגיע הכאב גם לאבר העליון שמושרש נפש האר"י ז"ל. ובפרט מצד מקור נשמותינו, מוח האב וחוכמתו יתברך הכולל את כולם ומרגיש כאב כל הרמ"ח איברים. ולכן נצטוינו גם כן לאהוב כל אדם מישראל, שהרי כל אדם כלול מכל נשמות ישראל כנזכר לעיל מן האיברים, והרי אם כן בו יש זולתו גם כן,

אבל בסופו של דבר יש לה השפעה על הגוף כולו, וגם המח מרגיש אותה. שהרי הוא כאב אותו אבר שבו מושרשת נפש אותו הישראל, ומגיע הכאב גם לאבר העליון שמושרש נפש האר"י ז"ל. האר"י ז"ל הוא בחינת המוח שבראש, ולצורך העניין אותו אחד שחטא הוא בבחינת הציפורן שברגל. כשם שהמוח יודע שהציפורן שברגל קיבלה מכה וכואב לה, כך כאשר אדם פשוט חוטא "ראשי אלפי בני ישראל" אמורים להרגיש את זה. אם אדם חוטא ויוצר איזשהו פגם, הפגם הזה איננו נשאר רק בו, אלא הפגם וכל הכאב הנלווה אליו אמורים להגיע לכל איברי הגוף ובתוכם כמובן גם למוח, וגם הם אמורים להרגיש את הכאב הזה; לכל איברי הגוף יש איזושהי התפעלות מכך שהציפורן קיבלה מכה. הקשר הכללי הזה מיוחד יותר אצל מי שיש לו נפש ממדרגה גבוהה יותר, מפני שאז הוא יכול להרגיש באמת את הכאב והחיסרון והבעיות של נפשות אחרות. אבל גם אם הוא לא מרגיש את זה באופן גלוי, הוא לכל פחות מרגיש את זה באופן נסתר, מפני שלא ייתכן שחלק אחד של הגוף לא פועל על חלקים אחרים, אלא שכאמור לא תמיד החלקים האחרים מרגישים את מה שנוגע לחלקים אחרים.

הנפש בעצמה לא נפרדה. זאת אומרת שיכולים להיות שני אנשים שונים – קין והבל לדוגמה, אבל עדיין ביסוד הראשוני שלהם, שהוא יסוד הנפש הכללית, לא היה פירוד, מכיוון שהנפש אמנם מאירה בכל מיני ניצוצות אבל במהותה הנפש היא אחת.

וכמשל היד שיש בה מוורידי הרגל והעין, וכן ברגל מן היד וכו' וכיוצא, ויש לה כאב עצום ברוחניותה מכאב העין כנזכר לעיל במשל. אף על פי שהאיברים נראים לכאורה כנפרדים זה מזה, שכן העין היא דבר לעצמו והרגל היא דבר לעצמו, בכל זאת מכיוון שיש דברים שמחברים בין כל חלקי הגוף כאשר אני מקבל מכה בעין זה גורם לכאב עצום במוח, למרות שאני יכול להגיד: 'זה לא אני קיבלתי מכה, זו העין' – אלא שכמובן בכל זאת המוח מרגיש את זה, וממילא גם היד והרגל יודעות על כך ומרגישות במובן מסוים את הכאב.

ולכן אמר האר"י ז"ל כל פרטי הווידויים שחטא אחד מישראל. הוא לא היה אומר את פרטי הווידויים שלו אלא של אחרים, מפני שאם אדם אחר מישראל חוטא אז לכאורה גם הוא חוטא, גם אם החטא עצמו נעשה בגוף אחר. זה נכון שאם אני מקבל מכה בגב אז המכה ניכרת יותר שם,

קלני מראשי, קלני מזרועי" (סנהדרין ו,ה), כלומר: כואב לי הראש, כואבת לי היד. במשנה הזו אפילו מדובר על מי שחטא וסוקלים אותו, ולמרות שהוא עבר עבירה השכינה עדיין בוכה עליו – מפני שגם זה כואב לה שאותו אחד עשה כך וכך. זאת אומרת שאם אני קשור לשכינה אז ממילא יש היא כואבת עליי, מלפני שמהצד הכללי כאב השכינה הוא דבר ששייך לכולם.

ולכן נצטוינו גם כן לאהוב כל אדם מישראל. אם היינו כולנו מושלמים בתכלית השלמות, אז יכול להיות שלא היה צריך לצוות את הדבר הזה. למשל, אברהם אבינו שהיה איש שלם קיים את התורה כולה בלי שציוו אותו, מפני שהוא ידע שככה צריך לעשות וככה לא צריך לעשות. אבל מכיוון שאנחנו לא יודעים ולא מודעים לכל הדברים הללו אנחנו צריכים שיצוו אותנו. **שהרי כל אדם כלול מכל נשמות ישראל כנזכר לעיל מן האיברים, והרי אם כן בו יש זולתו גם כן.** כשם שכל אבר כלול ויונק מכל שאר האיברים, כך גם כל אדם מישראל כולל בתוכו אנשים אחרים. לכן, כל אדם הוא לא מישהו אחר מבחינתי, אלא הוא חלק מהמהות שלי, כפי שכל חלקי הגוף הם חלק מגוף אחד.

כפי שיוסבר בהמשך, כאשר אין אהבת ישראל זו לא רק בעיה שאדם איננו מקיים מצווה כזאת או אחרת, אלא אם למישהו יש חיסרון באהבת ישראל זה יכול להיות חס ושלום סימן שהוא לא קשור לכלל נשמות ישראל – כמו שאם חלילה קורה שאדם מפסיק להרגיש את היד או את הרגל שלו, זה מקור לדאגה לכך שאולי הם

הנקודה בעצם של כל הביאור כאן הוא שהחלוקה של אדם מאדם וההשפעה שיש לכל אחד על חברו היא דבר מאוד משמעותי וחשוב. לכאורה, מה אכפת לי שמישהו אחר הולך ועושה עבירות? הוא ילך לגיהנום, ואני אלך לחיים טובים ולשלום. אלא שמה שהצמח צדק מסביר כאן זה שזה נכון שהוא ילך לגיהנום, אבל זה עדיין כואב לי, ואני לא יכול להגיד שזה לא שייך אליי. אמנם השייכות היא לא מיידית ונגלית, אבל בסופו של דבר זה שייך אליי, נוגע אליי וקשור אליי. לכן, כל מה שקורה לכל אחד מישראל קורה בעצם במידה מסוימת גם לי. לכן, הנקודה בכך שמדברים על ערבות ולאחר מכן גם על תוכחה ועל אהבה וקירוב, היא שזה כמו שקיבלתי מכה ביד אחת ואני משתמש ביד השנייה כדי לשים תחבושת או לרפא את הכאב. אם יד שמאל שלי חתכה את עצמה, יד ימין לא יכולה להגיד שזה לא שייך אליה וזה לא כואב לה, אלא הכאב שייך גם לה וממילא היא יכולה וצריכה גם לנסות לסייע בריפוי.

ובפרט מצד מקור נשמותינו, מוח האב וחוכמתו יתברך הכולל את כולם ומרגיש כאב כל הרמ"ח איברים. מעבר לכך שהאר"י הוא בבחינה גבוהה ואילו אחרים הם בבחינת איברים נמוכים יותר, הרי שיש את המוח שבראש שהוא מגיע מן האב, ומכיוון שאב אחד לכולנו והוא בשמיים הוא גם כואב את הכאבים של כולם, בין של הגדולים בישראל ובין שלהם הקטנים. אגב, אלו לא רק דברי חסידות אלו זו גם משנה מפורשת: "בזמן שאדם מצטער, שכינה מה הלשון אומרת?

ויאהב זולתו כמוהו, וכן הוא כלול בזולתו כנזכר לעיל בקישור האיברים. וזהו גם כן שצריך לקבל עליו מצוה זו קודם התפלה, כדי שיוכל למסור נפשו באחד, שתעלה לפני ה' בבחינת מיין נוקבין בקריאת שמע. ואי אפשר להיות עליה זו אלא אם כן תהיה שלימה ובריאה, דהיינו שתהיה כלולה מכל הנשמות, שהוא כמו האיבר שבראותו הוא כשבריאם הוורידים שבו הכלולים מכל האיברים, שאז תעלה לרצון לפני ה' בחוכמתו יתברך שהיא הכוללת כל הנשמות כולן כאחד ממש. שלפי שהנשמה יש בה בהתכללות גם כן מכולן, יכולה היא לעלות באור הכללי שהוא מקורן ושורשן. וההתכללות זאת הוא כשהאדם מראה בעצמו ובגופו כן שאוהב רעהו כאיברים הכלולים זה מזה ושלי שלך, כי עצמו ובשרו הוא. מה שאין כן כששונא לאחד מישראל בליבו, הרי הוא מפריד מנפשו אותו חלק של זולתו הכלול בו, ודוחהו מעליו בשנאה זו ששונאו ומסלק רצונו ממנו, וממילא יש פגם וחסרון בנפשו, שנחסר בו החלק הנזכר לעיל ונעשה בעל מום.

הציפורן אלא הוא בולע אותם דרך הפה ומשם לקיבה ואז הם מגיעים למקום שאליו הם אמורים להגיע. כשם שאם יש בעיה בציפורן אז כל הגוף צריך להירתם כדי לסייע לה, כך אם יש אחד בישראל שהוא בבחינת נשמה של הציפורן של הרגל וכואב לו – כל אחד ואחד צריך להירתם לסייע לו, מפני שאנחנו כולנו קשורים כמו איברי הגוף. ויאהב זולתו כמוהו, וכן הוא כלול בזולתו כנזכר לעיל בקישור האיברים. זה נכון שהיד והרגל הם לא אותו דבר, אבל יש להם קשר פנימי, הם כלולים זה בזה ויונקים זה מזה.

קבלת אהבת ישראל לפני התפילה: שלא יהיה בעל מום

וזהו גם כן שצריך לקבל עליו מצוה זו קודם התפלה, כדי שיוכל למסור נפשו באחד, שתעלה לפני ה' בבחינת מיין נוקבין בקריאת שמע. ומדוע צריך להגיע לדרגה הזו קודם לתפילה? מפני שאי אפשר להיות עליה זו אלא אם כן תהיה

כבר לא מחוברים לגוף; אילו הוא היה בריא, הוא בוודאי היה מרגיש את כל האיברים כמו שצריך. באותו אופן, אדם בריא לחלוטין זוכר את הציווי על אהבת ישראל והוא מבין שכל ישראל בעצם קשורים לגוף אחד. ככל שאדם מרגיש פחות כאב של האחר והכאב הזה לא נוגע לו, זה לא אומר שיש בעיה אצל האחר אלא זו קודם כל בעיה אצל אותו אחד שלא מרגיש. אם נותנים זריקה שצריכה לעבור לגוף כולו והיא לא מגיעה למקום אחד, אז למקום הזה יש בעיה, וצריך לדאוג לאותו מקום שלא מרגיש.

יכול להיות שאדם מרגיש פחות משום שהנשמה שלו היא בבחינת הציפורן שברגל, ומשכך הוא לא מרגיש כל כך הרבה חוץ מהכאבים שלו; אבל אם הנשמה שלו היא בדרגה אחרת אז הוא צריך שתהיה לו איזושהי הרגשה נוספת. אפשר למשל גם לראות שכאשר למישהו יש בעיה בציפורניים אז נותנים לו כדורים, ואת הכדורים הללו לא שמים על

וההתכללות זאת הוא כשהאדם מראה בעצמו ובגופו כן שאוהב רעהו כאיברים הכלולים זה מזה ושלי שלך, כי עצמו ובשרו הוא. מכיוון שאני קשור לאחר, שהוא למעשה עצמי ובשרי, אני יכול לעשות תיקון; וממילא, הצד השני של הדבר, הוא שאני לא יכול לנקום בו, שהרי אם היד שלי עשתה איזה דבר אני לא ארביץ לה. אבר פגום צריך לתקן, אבל התיקון שלו קשור לכך שהוא האבר שלי – ולא רק בגלל שהוא סרח.

מה שאין כן, כששונא לאחד מישראל בליבו, וזה לא משנה למה. השאלה של הסיבה בכלל לא משנה, מפני שמה שמשנה הוא לא הסיבה אלא התוצאה. יכול להיות שמישהו באמת עשה לי כל מיני דברים לא יפים, ובהחלט היה ראוי להכות אותו בכל מיני דרכים – אבל זה לא אומר שאני יכול לשנוא אותו, מפני שאם פלוני שונא אחד מישראל, הרי הוא מפריד מנפשו אותו חלק של זולתו הכלול בו ודוחהו מעליו בשנאה זו ששונאו. כשאני שונא מישהו אני בעצם אומר: אני זורק אותו, לא אכפת לי ממנו. ומסלק רצונו ממנו, וממילא יש פגם וחיסרון בנפשו, שנחסר בו החלק הנזכר לעיל, ונעשה בעל מום. כשאני שונא מישהו ואני לא מתחשב בו, אז החלק שהיה נראה לכאורה בסדר – דווקא הוא זה שפגום, מפני שחסרה לו חתיכה מחלק אחר שלו, והחיסרון הזה עושה אותו בעל מום. במובן מסוים יש כאן בעצם הסבר על דרך הסוד, שאומר שאנחנו כלולים אחד מהשני וכולנו גוף אחד, וממילא הגוף הזה צריך להכיר שיש לו מחלות שונות. יש כל

שלימה ובריא, דהיינו שתהיה כלולה מכל הנשמות, ואם הנשמה שלי לא בריאה אז היא לא יכולה לעלות. ומהו העניין של הבריות? שהוא כמו האיבר שבריותו הוא כשבריא הוורידים שבו הכלולים מכל האיברים. אם אני לא מרגיש אדם אחר מישראל ואני אומר שלא אכפת לי ממנו, אז הנשמה שלי לא יכולה לעלות מפני שהיא פגומה. שוב, כמו שכבר אמרתי, בהמשך ידובר על כך שאם החלק הזה חסר אצל מישהו אז זהו איננו חיסרון של מצווה פרטית כזאת או אחרת, אלא זהו מצב שבו הנשמה חולה, ולכן היא צריכה תיקון משמעותי.

יוצא, שכל אדם צריך להגיד שהוא מקבל על עצמו את מצוות אהבת ישראל כדי שהוא יוכל להתפלל, מפני שמהצד הזה אני לא יכול להתפלל רק בשם עצמי. באותו כופן, גם ב-'לשם ייחוד' אדם צריך לחשוב על כל ישראל, גם על כל מיני בריות שיכול להיות שדעתו לא נוחה מהן במיוחד מפני שהוא התקוטט איתן או שהן עשו לו צרות, מפני שלמרות הדברים הללו אנחנו כולנו שייכים לנפש אחת, וממילא התיקון צריך להיות בשם כל הנשמות. שאז תעלה לרצון לפני ה' בחוכמתו יתברך, שהיא הכוללת כל הנשמות כולן כאחד ממש, שלפי שהנשמה יש בה בהתכללות גם כן מכולן יכולה היא לעלות באור הכללי שהוא מקורן ושורשן. אם הנשמה הזאת מתכללת עם כל ישראל, אז היא יכולה להגיע למקור של כל הנשמות; אבל האדם רואה את עצמו בנפרד, אז יש לו בעיה.

כי באמת כל איבר פרטי כלול מתרי"ג והיינו מהתכללות זולתו בו, ועל ידי השנאה הוא מפריד ממנו אותו חלק הפרטי, ואז אינו יכול לעלות לרצון לפני ה'. וכדכתיב: "אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב" כו', שאור אינסוף ברוך הוא הכולל כולם לא יסבלנו מצד החיסרון שבו שחיסר אותו האיבר הפרטי, שהרי אין סוף ברוך הוא כולל גם אותו, ודי לחכימא. ולכן נצטוונו כמה לא תעשה בהקרבת בעלי מומים הן בכוהנים הן בקורבנות עצמן, כמו שכתוב בפרשת אמור. ונצטוונו גם כן במצוות עשה להקריב כל קרבן תמים, כדכתיב: "תמים יהיה לרצון".

נכללים אחד בשני ויונקים אחד מהשני, ולכן אם אדם מסלק חלק אחד, על ידי השנאה הוא מפריד ממנו אותו חלק הפרטי, ואז אינו יכול לעלות לרצון לפני ה'. חוץ מכל הדברים שהוזכרו כאן, שהם בהחלט סכנת נפשות מכיוון שהאדם נעשה בעל מום, הוא גם לא יכול להעלות את תפילתו ברצון לפני ה'. וכדכתיב: "אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב קורבן לה'" כו' (ויקרא כא, יז). כאמור, אם אדם שונא את חברו הוא נעשה בעל מום; אלא שהוא היה יכול לומר: בסדר, לא נורא, אני יכול לחיות גם בלי החלק הזה. אלא שהבעיה היא שברגע שאדם מוגדר כבעל מום, והוא מנסה להתעלות לפני הקב"ה בתפילה – אז מתברר שהוא לא יכול לעלות לפניו ברצון. מדוע? מפני שהוא בעל מום, הוא חסד איזשהו דבר – והדבר הזה הוא בעצם כל אותם האנשים שהוא שונא.

ולכן קורה שאור אינסוף ברוך הוא הכולל כולם לא יסבלנו מצד החיסרון שבו שחיסר אותו האיבר הפרטי, שהרי אין סוף ברוך הוא כולל גם אותו, ודי לחכימא ברמיזא. כלומר מכיוון שאינסוף ברוך הוא כולל גם אותי וגם את זה שאני שונא, ואני מסלק את זה שאני שונא – ממילא אני

מיני מחלות אוטואימוניות שהן מחלות מסוכנות מאוד, והתמצית שלהן היא שהן נובעות מכך שחלק אחד שבגוף לא מכיר יותר בחלק אחר בתור 'אני', והוא מתנהג אליו כאילו הוא גוף זר, וכמו כל דבר זר שנכנס אל הגוף – הוא דוחה אותו. כאשר הגוף חולה במחלה שהוא לא מכיר את עצמו, הוא מחליט לפעול כנגד אותו חלק שהוא לא מכיר והוא פותח כנגדו במלחמה: הוא כותש אותו ומנסה להרוג אותו. אלא שבעצם, כמובן, מתברר שהגוף מנסה להרוג את עצמו – הרי הוא לא באמת מנסה להרוג חלק אחר, אלא הוא הורג את עצמו, ועל ידי כך קורה שהוא נעשה רק עוד יותר ועוד יותר חולה. מהצד הזה, כאשר יש שנאה בתוך הגוף, כאשר אני מחליט להתנהג לחבר שלי כאילו הוא אחר וזר ולא כמו אדם מישראל, אז גם אני בעצמי נעשה חולה מזה. כמו הגוף, שבסופו של דבר מת בגלל שהוא לא מכיר יותר בחלק מסוים של הגוף כחלק מהגוף, כך גם כשאני מתייחס למישהו בתור זר גמור ואני מנסה לסלק ולהפריד אותו – זה משפיע בסופו של דבר גם עליי ופוגע בי, ואני בעצמי נעשה בעל מום.

כי באמת כל איבר פרטי כלול מתרי"ג, והיינו מהתכללות זולתו בו. כל החלקים

ברגע שהאיבר נחתך – כבר אין יותר מה לעשות.

ולכן נצטוונו כמה מצוות לא תעשה בהקרבת בעלי מומים הן בכוהנים הן בקורבנות עצמן, כמו שכתוב בפרשת אמור. ונצטוונו גם כן במצוות עשה להקריב כל קרבן תמים, כדכתיב: "תמים יהיה לרצון" (ויקרא כב, כא). העניין של הקב"ה הוא השלמות הכוללת, ולכן הוא לא יכול לשאת דבר שהוא חסר שלמות, דבר קטוע. מה שמוסבר כאן זה שזו גם הסיבה לכך שלא ניתן להקריב קורבן בעל מום או שכהן בעל מום יקריב קורבן. ממילא, כשאדם מתפלל וצריך להביא לקב"ה קורבן תמים, הרי שאם הוא שונא את רעהו בלבבו הוא כבר איננו תמים והוא איננו יכול להביא את הקורבן הזה.

רק בהערת אגב. לפעמים, מסיבות חינוכיות צריך להראות פנים כועסות למישהו, ולמשל אבא יכול לעשות את זה לבן שלו. יכול להיות שהוא אוהב את הבן באמת בכל לב ונפש, אבל הוא עדיין עושה לו פרצוף כועס כדי שהבן יקבל מזה מוסר. שנאה כזאת היא איננה שנאה בלב, וממילא זו לא באמת שנאה אלא זהו עניין של תיקון. באותו אופן, לפעמים צריך להכות ולייסר איזה אדם כדי להחזיר אותו למוטב. אגב, בהקשר הזה כתוב בשולחן ערוך שאם האב מכה את בנו עליו לעשות את זה דווקא שלא בשעה שהוא כועס, מפני שאז הוא בוודאי עושה תיקון; אבל שלא יכה אותו בשעה שהוא כועס עליו באמת. להבדיל, כשרופא עושה ניתוח אז הוא צריך לחתוך את המטופל

כבר לא שייך יותר לעניין של הכלליות, ואני כבר אני בעצמי נהיה זר. זה לא משנה אם אני שונא אותו מסיבות מוצדקות או לא, אלא הנקודה היא שבאותה שעה שאני שונא מישהו אני בעצם חותך חתיכה מעצמי ואני נעשה בעל מום ללא תקנה, ולכן אינני מתקבל ברצון לפני הקב"ה.

זו אמנם מליצה, אבל המילה 'אכזר' מורכבת משת מילים: 'אך-זר'. והנקודה היא שאדם יכול להיעשות אכזרי אפילו מבלי שהוא עושה חטאים, אלא על ידי כך שהוא נעשה זר לדברים. כשאני מתייחס לדברים שלי אני לא יכול להיות אכזרי; לדוגמה, אף פעם לא ראיתי מישהו מתאכזר לאף שלו ומושך אותו. מתי עושים דבר כזה? כשמישהו אחר מעצבן אותי, ואז אני מתאכזר לו ומושך לו באף. זאת אומרת שכשמישהו הוא זר עבורי, אני יכול לעשות לו את כל הצרות שבעולם. באותו אופן, כאשר אני מתרחק ממישהו ואני שונא אותו, אפילו מבלי שאני עושה לו צרות מיוחדות, אני מסתלק ממנו ויוצר ממנו מרחק, והמרחק הזה הופך אותי לבעל מום.

יש מקרים נדירים שבהם מישהו כביכול נחתך, ואז גם עליו בוכה השכינה. מופיע בספרים ישנים שהיו כל מיני אנשים רשעים וחוטאים, הפרנקיסטים, ובסופו של דבר הם התנצרו. וכתוב שכשהבעל שם טוב שמע על כך, הוא אמר: הם עכשיו כמו איבר שנכרת, וממילא עכשיו השכינה בוכה עליהם יותר ממה שהיה לפני כן. כל עוד האיבר מדולדל הוא קשור באיזשהו אופן, הוא יכול לקבל איזושהי חיות, אבל

אלא שזה קורה לו מפני שהוא קטן; כאשר הוא יגדל הוא יצטרך להבין את זה בכוחות עצמו, ואם הוא לא – אז צריך ללמד אותו. באותו אופן, מי שהוא בבחינת קטן צריך ללמד אותו שצריך לאהוב כל אדם מישראל, ואם אתה לא אוהב אותו זה כמו שאדם יגיד 'הכל בסדר אצלי חוץ מאשר הרגל שלי, שאני לא אוהב אותה'.

בעניין הזה, יש תפילה קטנה לפני קריאת שמע שעל המיטה: כאשר אדם הולך לישון הוא רוצה שנשמתו תעלה לפני ה', והבעיה היא שעדיין שונא את ואת זה, ופלוני עשה לי ככה ואלמוני אמר לי ככה. אלא שעם כל הדברים הללו, איך הנשמה יכולה לעלות לפני הקב"ה? הוא רוצה לראות לפניו את הבריות העקומות האלו? לכן, כדי שהנשמה תוכל לעלות לפני ה' אז אומרים: "הריני מוחל וסולח לכל מי שהכעיס והקניט אותו או שחטא כנגדי... בין בדיבור בין במעשה, בין בגלגול זה בין בגלגול אחר". זאת אומרת שאני מוחל וסולח לכולם כדי שאני אוכל להיות נשמה שלמה, שהרי ללא זה – אני בעצמי אהיה נשמה פגומה, ואצטרך להישאר למטה ולא אוכל לעלות למעלה.

יוצא, שמצוות אהבת ישראל היא לא מצווה שעושה תיקון רק לעילא, אלא היא עושה תיקון לתתא, גם לאדם בעצמו, וככל שהוא יפעל יותר במצווה הזו כך הוא יוסף לעצמו יותר שלמות. זאת אומרת שהמצווה של "ואהבת לרעך כמוך" היא לא שאני לא רואה שום פגם ושום חיסרון ואני אוהב כל אדם בדיוק כמו שהוא; אלא השאלה היא כמה אכפת לי מכל אחד. בהמשך גם ידובר על כך ששכל שדבר

לא מפני שהוא כועס עליו אלא מפני שהוא רוצה לטפל בו ולתקן אותו.

אבל כאשר יש לאדם שנאה פנימית אמיתית, והוא באמת רוצה להרחיק את האדם מנפשו, הוא גורם לכך שהוא עצמו נעשה פגום ובעקבות כך הוא גם לא יכול להתפלל. זהו למעשה הטעם לכך שצריך להגיד 'הריני מקבל על עצמי מצוות עשה של אהבת ישראל לפני התפילה': אם אני רוצה להתפלל אני צריך להיות קורבן תמים, ואם אני לא קיבלתי על עצמי את מצוות אהבת ישראל אז אני לא יכול לעלות לפני ה', שהרי כאמור – אני בעל מום. אפשר לעשות עם בעל מום כל מיני דברים, אבל אי אפשר להביא אותו לקורבן, ומכיוון שכל העניין של התפילה הוא ממש כמו עבודת הקורבנות, הרי שגם לפני התפילה צריך לבקר את האדם ממומים. רק לאחר שהאדם יתקן את המומים בעצמו הוא יוכל לעלות לרצון לפני ה'.

בהמשך ידובר על כך שמצוות אהבת ישראל כוללת את כל התורה כולה, אולם עד לכאן בעם הוסבר שהמצווה הזו כוללת בתוכה את האמונה בכך שעם ישראל הוא דבר אחד. ממילא, עניינה של המצווה הזו הוא שמישהו יכלול בתוכו את הדברים בשלמות אחת, ואם הוא לא עושה כך – אז צריך ללמד אותו, מפני שהוא בעצם בור ולא יודע על כך. אפשר לפעמים לראות על תינוקות קטנים שמסתבכים עם הידיים והרגליים של עצמם, מפני שהם לא יודעים איך בדיוק הדברים הללו קשורים אליהם. התינוק מסתכל על האגל ותוהה: אני לא מכיר אותך, מי את בכלל?

הבן שלך?'. אם זה הבן שלי, אז אכפת לי ממנו מאוד, גם אם הוא עשה כך או אחרת. כפי שיוסבר, הנקודה הזו איננה קשורה לאהבה פרטית שיש בין אדם לחברו אלא קשר נשמתי שיש בין שני אנשים, שאז הוא יוצר את זה שבאמת לכל אחד מהאנשים הללו אכפת מחברו, וממילא הוא יכול לשאת את כל הפגמים ואת כל הבעיות של חברו. על ידי זה שאני יוצר קשר קרוב למישהו, ועל ידי זה שאני יכול לשאת אותו – אז אפשר גם להתחיל לעשות את תיקון הטוב.

מסוים יותר קרוב אליי כך אני יכול לשאת את הפגמים שלו, אבל ככל שדבר הוא רחוק – אני כבר לא מוכן לעבור על זה לסדר היום. אלא שהנקודה הזו בעצם מעלה את השאלה, שעליה ידובר באות הבאה, והיא כיצד ניתן לאהוב. מסופר על ראש ישיבה אחד שבא אל הרבי בטענה: 'אני לא מבין למה אני צריך להקדיש כל כך הרבה זמן בכל האנשים שבאים אליי, בכל הבריות הפגומות הללו – אחד הוא עברייני, אחד בחובות, ולכל אחד יש את הבעיות שלו!'. ענה לו הרבי דבר אחד: 'האם היית אומר אותו דבר אם זה היה

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

